
PRESERVING AND PROMOTING THE LANGUAGE AND WRITING OF THAI ETHNIC GROUPS IN THANH HOA

Le Thanh Ha^a

Vu Thi Dung^b

^aThanh Hoa University of Culture, Sports and Tourism

Email: *lethanhha@dvttdt.edu.vn*

^bThanh Hoa University of Culture, Sports and Tourism

Email: *vuthidung@dvttdt.edu.vn*

Received: 29/12/2023

Reviewed: 03/01/2024

Revised: 10/01/2024

Accepted: 26/01/2024

Released: 31/01/2024

In Thanh Hoa, among ethnic minorities, Thai ethnic group ranked second in number. At the same time, Thai ethnic group belongs to a community with extremely diverse and rich cultural resources, including language and writing.

Language and writing not only belong to the cultural life but also express the spiritual life of Thai ethnic group. Because language and writing are the foundation to promote the preservation and promotion of Thai cultural values. This article discussed current issues in preserving and promoting the language and writing of Thai ethnic people and then proposes solutions to preserve and promote these cultural values.

Key words: Thanh Hoa; Thai ethnic group; The language and writing; National culture.

---

1. Giới thiệu

Theo số liệu của Ban Dân tộc tỉnh Thanh Hóa, hiện nay trong số 6 dân tộc thiểu số với số dân là 621.436 người thì dân tộc Thái có 223.165 người, chiếm số lượng 35,91% và như vậy, đây là dân tộc thiểu số đứng thứ hai trong địa bàn của tỉnh [2]. Còn theo số liệu thống kê của cuộc điều tra dân số và nhà ở toàn quốc tháng 4/2019 thì số lượng người dân tộc thiểu số Thái ở Việt Nam là 1.820.950 người [1]. Từ đó có thể nhận thấy, người Thái ở Thanh Hóa chiếm khoảng 12,25% số lượng người Thái trên toàn lãnh thổ Việt Nam.

Dân tộc Thái ở tỉnh Thanh Hóa cư trú tập trung ở các huyện miền núi và đặc biệt tập trung chủ yếu ở các huyện Quan Hóa, Thường Xuân, Bá Thước, Lang Chánh... Trong số đó, Quan Hóa là huyện có người Thái cư trú đông đảo nhất với tỷ lệ cư dân chiếm khoảng 65,61% trong tổng dân số của huyện; sau đó lần lượt là các huyện Thường Xuân (55%), Bá

Thước (53%) và Lang Chánh (34%). Những huyện khác cũng có cộng đồng người Thái cư trú nhưng với số lượng ít hơn.

Chúng ta biết rằng, dân tộc Thái ở Thanh Hóa vốn có nguồn gốc lâu đời và có mối liên kết sâu sắc với các dân tộc khác tại Thanh Hóa. Nhờ cư trú tương đối tập trung, người Thái Thanh Hóa không chỉ duy trì những đặc trưng văn hóa truyền thống mà còn tạo nên một không gian văn hóa riêng, độc đáo và đa dạng. Đó là yếu tố góp phần vào việc duy trì, phát huy, phát triển bền vững văn hóa của dân tộc Thái nói chung và tiếng nói, chữ viết người Thái nói riêng.

Với số lượng cư dân Thái đang cư trú trên địa bàn của tỉnh như hiện nay, có thể khẳng định người Thái ở Thanh Hóa là một cộng đồng dân tộc thiểu số không chỉ giữ vị trí quan trọng ở Thanh Hóa mà còn giữ vị trí quan trọng trong cộng đồng các dân tộc thiểu số của cả nước. Trong những năm gần đây, Đảng và Nhà nước rất chú trọng tới việc bảo tồn các giá trị văn hóa lịch sử của các dân tộc thiểu số nói chung và dân tộc Thái nói riêng. Ở Thanh Hóa, Ủy ban Nhân dân (UBND) tỉnh và các cấp chính quyền địa phương đã nhận thức được tầm quan trọng của việc bảo tồn và phát triển tiếng nói, chữ viết của người Thái nên đã có những quy định cũng như biện pháp cụ thể để bảo vệ và duy trì sự đa dạng ngôn ngữ và văn hóa của người Thái.

Cho nên, việc đặt nhiệm vụ bảo vệ và giữ gìn tiếng nói, chữ viết của người Thái ở Thanh Hóa không chỉ là trách nhiệm của chính quyền mà còn là sự cam kết của cộng đồng, các tổ chức xã hội, và các nhóm nghiên cứu văn hóa. Tất cả các thành phần trên đều có trách nhiệm hợp tác chặt chẽ để xây dựng cộng đồng văn hóa Thái bền vững. Đó cũng chính là lý do để tác giả bài viết đặt vấn đề nghiên cứu nhằm góp phần duy trì, phát triển tiếng nói và chữ viết của người Thái ở tỉnh Thanh Hóa.

2. Tổng quan nghiên cứu vấn đề

Trong thời gian qua, GS.TS. Trần Trí Dõi là người có những nghiên cứu cụ thể về các kiểu chữ Thái cổ và chữ Thái hệ Latinh đang được sử dụng ở những vùng khác nhau của Việt Nam cũng như vai trò của những kiểu văn tự này của người Thái trong việc lưu giữ và phát huy văn hóa truyền thống của dân tộc. Trong những bài viết, ông đề cập một cách khá đa dạng đến những vấn đề liên quan đến tiếng nói và chữ viết của người Thái. Cụ thể, những bài viết đã bước đầu xác định các kiểu loại chữ cổ truyền thống mà các vùng Thái khác nhau đang sử dụng ở Việt Nam, cho biết lý do về sự khác biệt của những kiểu chữ Thái mà những nhóm người Thái địa phương ở Việt Nam sử dụng. Tác giả đã từ sự phân tích tiếng Thái ở Việt Nam để cung cấp những chứng cứ thể hiện sự hình thành đặc trưng văn hóa cũng như quá trình phân bố cư dân và phân bố chữ cổ của cộng đồng người Thái [7], [8]. Theo hướng nghiên cứu đó, tác giả còn đề cập đến tình trạng người Thái ở Việt Nam đã thể hiện thái độ ngôn ngữ như thế nào đối với chữ Thái hệ Latinh cũng như tình trạng “mù chữ (illiteracy)” ở một địa bàn cụ thể như là một ví dụ về nghiên cứu trường hợp (case study). Bởi vì, theo lập luận của tác giả, việc bảo tồn và gìn giữ văn hóa dân tộc luôn gắn liền với tình trạng sử dụng ngôn ngữ của cộng đồng dân tộc đó. [4], [5], [6].

Vương Toàn, Phạm Văn Lợi (2023), trong cuốn sách “Ngôn ngữ các dân tộc Thái - KaĐai ở Việt Nam” đã phân tích về ngôn ngữ các dân tộc Thái tại Việt Nam, trong đó có dân tộc Thái tại Thanh Hóa. Cuốn sách cũng đưa ra một số khác biệt về ngôn ngữ Thái tại Thanh Hóa so với các ngôn ngữ Thái tại các địa phương khác. Sự khác biệt tập trung ở âm điệu. So với các hệ chữ Thái khác, chữ Thái ở Thanh Hóa và một số tỉnh như Sơn La, Điện Biên phổ biến hơn. Chữ Thái Quỳnh Châu, chữ Lai Pao ở Nghệ An chỉ còn tồn tại dưới dạng các văn bản viết trên lá cọ, thẻ tre, hiện còn rất ít người đọc được các văn bản này; những chữ viết này mang ý nghĩa lịch sử hơn là ý nghĩa thực tế. Tiếng nói của người Thái tại Thanh Hóa và tiếng nói của người Thái tại một số vùng khác có sự khác nhau nhưng chữ viết thống nhất về cơ bản, sự khác biệt giữa hai hệ chữ này chỉ là ở số lượng các kí hiệu ghi âm đầu, nguyên âm, âm cuối, về một vài điểm trong cách ghi các âm. [10]

Cũng với góc nhìn ấy, một bài viết của Phan Lương Hùng (2015), trên cơ sở trao đổi về “vị thế, chức năng” của tiếng Thái, đã đề xuất những biện pháp bảo tồn và phát triển tiếng nói và chữ viết Thái ở Sơn La. Nghiên cứu của tác giả đã đưa ra cái nhìn chi tiết về chức năng của tiếng Thái, bao gồm cả trong các hoạt động truyền thống cũng như các tình huống hiện đại. Đồng thời, tác giả đã cho rằng vị thế của ngôn ngữ Thái trong cộng đồng phải được đánh giá để hiểu rõ tầm quan trọng và vai trò của nó trong cuộc sống hàng ngày của người dân. Ngoài ra, nghiên cứu cũng cung cấp một phân tích kỹ thuật về các biện pháp bảo tồn và phát triển tiếng nói, chữ viết của người Thái tại Sơn La từ góc nhìn của tác giả [9].

Liên quan đến tiếng nói và chữ viết của người Thái ở Thanh Hóa cũng đã có những tác giả của tỉnh Thanh Hóa quan tâm. Ngày 25/10/2012 UBND tỉnh Thanh Hóa đã ban hành Quyết định số 3012/QĐ-UBND phê chuẩn việc sử dụng tiếng Thái trong giảng dạy chữ dân tộc trên địa bàn tỉnh; và hệ thống chữ cổ được sử dụng khi ấy là hệ thống chữ viết do Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Thanh Hóa đã ban hành theo “Kế hoạch số 301/KH về việc triển khai dạy học thí điểm tiếng dân tộc Thái tại các trường Tiểu học và Trung tâm giáo dục thường xuyên” của các huyện Quan Hoá, Bá Thước, Thường Xuân... Sau đó vài năm, ngày 20/01/2015, UBND tỉnh Thanh Hóa đã ban hành Quyết định số 199/QĐ-UBND về “Bộ chữ Thái cổ Thanh Hóa” của nhóm Hà Văn Thương để làm hệ thống chữ viết theo hệ Sanxcrit của cộng đồng người Thái ở Thanh Hóa. Và hiện nay, bộ chữ Thái cổ truyền thống được ban hành theo quyết định này được địa phương coi là bộ chữ Thái cổ chính thức ở Thanh Hóa.

Như vậy có thể thấy, những công trình mà chúng tôi tập hợp và phân tích nghiên cứu về tiếng nói và chữ viết người Thái dưới góc độ bảo tồn và gìn giữ bản sắc văn hóa của dân tộc Thái. Tuy nhiên, những nội dung liên quan đến tiếng nói và chữ viết của người Thái ở Thanh Hóa hầu như rất ít nếu không nói là chưa được chú ý. Tiếp thu những thành quả của các công trình đi trước, trong bài viết tác giả tập trung đi vào nghiên cứu ở góc độ bảo tồn và phát huy tiếng nói, chữ viết của dân tộc Thái ở Thanh Hóa để làm phong phú hơn nội hàm nghiên cứu về ngôn ngữ Thái ở Việt Nam nói chung và Thanh Hóa nói riêng.

3. Cách tiếp cận và phương pháp nghiên cứu

Bài viết nghiên cứu theo hướng tiếp cận liên ngành, lấy góc nhìn của ngôn ngữ học xã hội là góc nhìn chính trong các phân tích.

Ngôn ngữ học xã hội là một phân ngành nghiên cứu của ngôn ngữ học. Cho nên, phương pháp nghiên cứu của phân ngành này là những phương pháp thông thường trong nghiên cứu ngôn ngữ học nhưng nhấn mạnh vào hai phương pháp là *nghiên cứu điền dã* (field research methods) và *nghiên cứu phân tích* (analytical research methods). Trong bài viết này, phương pháp *nghiên cứu điền dã* chỉ được áp dụng ở mức tập hợp những kết quả nghiên cứu đã được công bố liên quan đến những nội dung đang được đặt ra. Phương pháp này sẽ trở thành chủ đạo khi chúng tôi nghiên cứu điền dã trên địa bàn người Thái ở Thanh Hóa để thu thập tư liệu phục vụ cho phương pháp nghiên cứu phân tích. Bên cạnh đó bài viết còn sử dụng phương pháp nghiên cứu dưới góc nhìn văn hóa học, xã hội học để khám phá sâu rộng các khía cạnh đa dạng và phức tạp về tiếng nói và chữ viết của người Thái tại Thanh Hóa. Trong góc nhìn văn hóa học, xã hội học thì bài báo tập trung vào việc tìm hiểu những giá trị, biểu hiện văn hóa của người Thái tại Thanh Hóa.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Đặc trưng về tiếng nói, chữ viết của dân tộc Thái ở Thanh Hóa

Cấu trúc ngôn ngữ Thái được mô tả chi tiết về cách tổ chức âm tiết, thanh điệu và cấu trúc câu. Người Thái có chữ viết, nhưng chữ Thái Thanh Hóa có kiểu văn tự truyền thống mang tính địa phương. Chữ Thái Thanh Hóa là một loại chữ ghi âm, ghép vần, viết theo hàng ngang, từ trái sang phải, dùng chữ để thay dấu thanh. Bộ chữ có 18 cặp phụ âm (gọi là tô), 14 nguyên âm (gọi là mai) và một số ký tự viết tắt, vần sẵn cùng gọi là tô hoặc mai. Kiểu văn tự truyền thống chữ Thái Thanh Hóa có khả năng ghi chép đầy đủ tiếng Thái cổ và có sự linh hoạt về thanh điệu phù hợp với thổ ngữ của địa phương. So với chữ Thái đen (đã được dùng làm chữ Thái chung khu vực Tây Bắc), chữ Thái Thanh Hóa còn giữ được đặc trưng chữ Thái cổ là chữ cái mang tính hình tượng. Hình nét (mẫu tự) lấy từ hình tượng của sự vật, hiện tượng cùng tên với chữ cái. Chẳng hạn, mai ca lấy hình tượng con quạ, mai ke lấy hình tượng con pom ke (kỳ nhông), mai kia lấy hình tượng của dơi... Đặc điểm này giúp cho người học chữ Thái dễ nhớ vì gắn với tư duy hình tượng.

Sự phong phú của ngôn ngữ Thái biểu hiện trong khả năng biểu đạt mọi cung bậc tình cảm và sự sáng tạo trong cách sử dụng ngôn từ. Đặc biệt, ngôn ngữ Thái được đánh giá có chữ viết riêng, là một trong những dân tộc có chữ viết sớm nhất ở Đông Nam Á cổ đại. Tuy nhiên, đây là một lĩnh vực vẫn còn nhiều điều cần nghiên cứu để xây dựng một bộ ngữ pháp và từ điển đầy đủ. Một phần quan trọng của văn hóa Thái được thể hiện thông qua ngôn ngữ, từ văn học dân gian truyền miệng đến các thành phố văn hóa và ngữ cảnh hiện đại.

Đặc trưng về tiếng nói và chữ viết của dân tộc Thái tại Thanh Hóa đều là những nét độc đáo, phản ánh rõ bản sắc văn hóa của cộng đồng nơi đây. Trong ngôn ngữ nói, dân tộc Thái ở Thanh Hóa thường sử dụng những từ ngữ, cách diễn đạt và cấu trúc ngữ pháp đặc trưng, tạo nên một âm thanh độc đáo phản ánh sự giao thoa giữa truyền thống và sự đa dạng văn hóa hiện đại. Chữ viết của dân tộc Thái tại Thanh Hóa là hệ thống chữ viết cổ truyền, giữ lại nhiều nét đẹp và tính chất truyền thống. Tính tự giác văn hóa trong việc duy trì và phát huy chữ viết này là một biểu hiện rõ nét của lòng tự hào và tình yêu quê hương. So với dân tộc Thái ở Hòa Bình hay các vùng khác, có thể quan sát những khác biệt nhất định. Ngôn ngữ và chữ viết

thường mang những đặc điểm địa phương, phản ánh sự ảnh hưởng của môi trường và điều kiện sống đặc biệt tại Thanh Hóa. Sự khác biệt này không chỉ ở mặt ngôn ngữ mà còn ở cách đọc và viết chữ Thái, với những biến thể và tư duy văn hóa riêng.

Đặc trưng về tiếng nói và chữ viết của dân tộc Thái ở Thanh Hóa phản ánh một bản sắc văn hóa độc đáo, nối liền với lịch sử và truyền thống của đồng bào này. Sự duy trì và phát huy tiếng nói và chữ viết truyền thống là biểu hiện của sự tự giác văn hóa và lòng tự hào về bản sắc dân tộc, đồng thời giữ gìn và truyền đạt những giá trị quý báu từ thế hệ này sang thế hệ khác.

4.2. Thực trạng việc bảo tồn tiếng nói và chữ viết của dân tộc Thái ở Thanh Hóa hiện nay

4.2.1. Thực hiện chính sách bảo vệ và giữ gìn tiếng nói, chữ viết của người Thái tại Thanh Hóa

Đảng và Nhà nước ta chủ trương thực hiện bảo tồn, phát triển ngôn ngữ và văn hóa các dân tộc thiểu số thông qua nhiều văn bản pháp luật quan trọng. Cụ thể như Nghị định số 05/2011/NĐ-CP về Công tác dân tộc tiếp tục nhấn mạnh chính sách bảo tồn và phát triển văn hóa, giáo dục của các dân tộc thiểu số. Các biện pháp này không chỉ giữ gìn và phát triển ngôn ngữ, chữ viết mà còn tập trung vào việc bảo tồn và phát huy những phong tục, tập quán, truyền thống và văn hóa của mỗi dân tộc. Nghị định số 72/NĐ-CP, Chỉ thị số 38/CT-TTg và Nghị định số 82/2010/NĐ-CP đã tập trung vào việc đào tạo và bồi dưỡng tiếng dân tộc thiểu số cho cán bộ, công chức, đảm bảo họ có khả năng giao tiếp và sử dụng tiếng dân tộc trong công tác. Bộ Giáo dục và Đào tạo với Thông tư số 46 ngày 23/12/2014 và Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch với Thông tư số 12/2014/TT-BVHTTDL ngày 10/10/2014 đã đề cập đến nhiều biện pháp hỗ trợ và khuyến khích việc sử dụng, phát triển tiếng nói và chữ viết của các dân tộc thiểu số. Bên cạnh đó Bộ Giáo dục và Đào tạo cũng ban hành Thông tư số 34/2020/TT-BGDĐT ngày 15/8/2020 về chương trình giáo dục phổ thông môn tiếng Thái.

Đối với UBND tỉnh Thanh Hóa, ngày 25/10/2012 Chủ tịch UBND tỉnh Thanh Hoá đã ban hành Quyết định số 3012/QĐ-UBND phê chuẩn việc sử dụng tiếng Thái trong giảng dạy chữ dân tộc trên địa bàn tỉnh; Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Thanh Hóa đã ban hành Kế hoạch số 301/KH về việc triển khai dạy học thí điểm tiếng dân tộc Thái tại các trường Tiểu học và Trung tâm Giáo dục thường xuyên các huyện Quan Hóa, Bá Thước, Thường Xuân...

Mới nhất là Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT của Bộ Giáo dục và Đào tạo về Chương trình Giáo dục phổ thông mới, một trong hai môn tự chọn đối với trường THPT đó là tiếng dân tộc thiểu số và Ngoại ngữ 2. Vì vậy, một số trường THPT tại các huyện Quan Hóa, Bá Thước, Thường Xuân, và Lang Chánh nhiều học sinh đã chọn tiếng Thái để giảng dạy chính khóa.

4.2.2. Công tác lưu trữ và dạy học ngôn ngữ của người Thái tại Thanh Hóa

Hiện nay, chữ viết của người Thái Thanh Hóa được lưu giữ có hệ thống tại Thư viện tỉnh Thanh Hóa và thư viện của một số huyện như Lang Chánh, Thường Xuân và Quan Hóa. Các bản lưu trữ tiếng Thái được UBND tỉnh phục hồi dựa trên các tài liệu gốc từ những năm 2008. Đồng thời, chữ viết của người Thái còn được lưu trữ trong một số gia đình các già làng, trưởng bản tại một số xã thuộc các huyện nói trên (như ông Hà Văn Cón tại bản Hán, xã Hiền Chung; ông Lương Đại Thêm ở bản Xăng, xã Yên Khương huyện Quan Hóa...). Ngoài ra, chữ

viết của người Thái còn được lưu trữ tại gia đình một số thầy cúng và một số hộ gia đình trong các huyện. Tuy nhiên, hiện nay vẫn còn nhiều tài liệu chữ viết của người Thái vẫn chưa được sưu tầm và bảo vệ đầy đủ.

Trong những năm qua Trường Đại học Hồng Đức được giao chủ trì biên soạn, chỉnh sửa, bổ sung tài liệu dạy học tiếng Thái cho cán bộ công chức, viên chức tỉnh Thanh Hóa. Việc dạy học tiếng Thái cho cán bộ công chức, viên chức tỉnh Thanh Hóa là nhiệm vụ có ý nghĩa đặc biệt trên cả hai phương diện khoa học và đào tạo nhằm đáp ứng mục tiêu xây dựng 100% đội ngũ cán bộ công chức, viên chức công tác ở các vùng có đồng bào dân tộc thiểu số biết tiếng dân tộc Thái và để việc học tiếng dân tộc thiểu số trở thành nhiệm vụ thường xuyên đối với cán bộ công chức, viên chức công tác tại vùng miền núi có đồng bào dân tộc thiểu số, chung sống và làm việc với đồng bào.

Trong thời gian qua, toàn tỉnh Thanh Hóa có tổng cộng 31 trường (tiểu học, THCS, THPT) với 424 lớp, 5.767 học sinh được học tiếng Thái. Việc triển khai dạy học tiếng dân tộc cho học sinh dân tộc Thái tại các trường đã giúp các em có những kiến thức cơ bản về ngôn ngữ và văn hóa dân tộc, góp phần rèn luyện tư duy, hỗ trợ để học tốt môn tiếng Việt và các môn học khác. Thông qua việc học tiếng nói và chữ viết của dân tộc mình, các em đã có những hiểu biết thêm về xã hội, tự nhiên, con người, văn hóa, phong tục tập quán dân tộc, từ đó giúp các em có những định hướng về nhân cách, tự nguyện đóng góp công sức vào sự phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc. Điển hình trong các trường đưa tiếng Thái vào thí điểm giảng dạy có Trường THCS Dân tộc nội trú Thường Xuân. Đây là trường đầu tiên trong 13 trường THCS Dân tộc nội trú trong tỉnh mở lớp dạy tiếng và chữ viết dân tộc Thái cho các em học sinh. Trong các năm học 2021 - 2022, 2022 - 2023, nhà trường có 120 học sinh khối lớp 8, 9 được tham gia học chữ Thái. Mỗi tuần các em được học 6 tiết vào các buổi chiều và thứ 7 hằng tuần.

4.2.3. Việc sử dụng tiếng Thái trong đời sống của người Thái tại Thanh Hóa

Việt Nam là quốc gia có rất nhiều chính sách nhằm tạo cơ chế pháp lý cho việc công nhận, tôn trọng, bảo vệ và thúc đẩy quyền bình đẳng được sử dụng, phổ biến ngôn ngữ dân tộc thiểu số. Điều đó đã giúp bảo tồn ngôn ngữ của đồng bào dân tộc thiểu số và thể hiện vị thế bình đẳng giữa các dân tộc, thể hiện sự đa dạng trong văn hóa Việt Nam.

Ngày 16/7/1998, Hội nghị lần thứ V, Ban chấp hành Trung ương Đảng (Khóa VIII) đã ban hành Nghị quyết về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, trong đó có chủ trương “Bảo tồn và phát triển ngôn ngữ, chữ viết của các dân tộc. Đi đôi với việc sử dụng ngôn ngữ, chữ viết phổ thông, khuyến khích thế hệ trẻ thuộc đồng bào các dân tộc thiểu số học tập, hiểu biết và sử dụng thành thạo, tiếng nói, chữ viết của dân tộc mình”.

Khi đồng bào đã sử dụng tiếng Việt làm ngôn ngữ phổ thông phổ biến thì việc tiếp tục giữ gìn, duy trì tiếng nói, ngôn ngữ của mỗi dân tộc vẫn luôn cần được chú trọng như một hình thức bảo tồn bản sắc văn hóa dân tộc, những nét đặc sắc của mỗi cộng đồng dân tộc trong tư duy, suy nghĩ, tâm hồn, tình cảm..

Trên địa bàn của một số huyện, tiếng nói của đồng bào dân tộc Thái vẫn được sử dụng trong các hoạt động văn hóa, thông qua các buổi biểu diễn văn nghệ, hội làng, cưới xin, ma

chay, tế lễ... đồng bào dân tộc Thái thường tự biên tự diễn các làn điệu dân ca của địa phương bằng tiếng dân tộc mình. Một số ít nghệ nhân sử dụng tiếng Thái trong sinh hoạt hàng ngày như: Sáng tác các làn điệu thơ ca về lao động sản xuất, về tình yêu trai gái. Đồng thời, một số huyện như Lang Chánh, Quan Hóa, Thường Xuân và Bá Thước đã có các buổi phát thanh, tuyên truyền bằng tiếng Thái song song với tiếng Việt.

4.3. Giải pháp

Quá trình hội nhập quốc tế và sự bùng nổ của khoa học công nghệ đã tạo ra sự giao lưu giữa các quốc gia trên thế giới trong đó giao lưu văn hóa diễn ra một cách mạnh mẽ khiến văn hóa truyền thống của các dân tộc thiểu số đang đứng trước những thách thức to lớn. Các giá trị văn hóa tiêu biểu đang có nguy cơ mai một, biến mất, hoặc biến dạng, trong đó có tiếng nói, chữ viết. Việc bảo tồn và giữ gìn tiếng nói, chữ viết của người Thái tại tỉnh Thanh Hóa đóng vai trò quan trọng, nhằm thực hiện chủ trương và đường lối của Đảng trong việc bảo tồn giá trị di sản văn hóa.

Để việc thực hiện công tác bảo tồn và giữ gìn tiếng nói, chữ viết của người Thái cần chú trọng triển khai một số giải pháp sau:

Thứ nhất: Bộ Giáo dục và Đào tạo cần phải có các văn bản chỉ đạo các địa phương có dân tộc Thái triển khai việc dạy và học chữ Thái. Đồng thời cùng với Bộ Lao động Thương binh và Xã hội thúc đẩy và tạo điều kiện cho các trường đại học, cao đẳng mở các chuyên ngành dạy tiếng Thái. Bộ Giáo dục và Đào tạo chỉ đạo các Sở Giáo dục và Đào tạo triển khai nhiều hơn nữa việc tổ chức dạy chữ Thái cho các cấp học (chọn làm một trong những môn tự chọn), nhằm giữ gìn, bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa của dân tộc Thái. Bên cạnh đó, Bộ Nội vụ nghiên cứu về quy định tiêu chuẩn về tiếng dân tộc cho cán bộ công chức đối với các vùng miền có đông người dân tộc sinh sống nói chung và người Thái nói riêng

Thứ hai: Cần có nhiều biện pháp đưa chữ viết, tiếng nói của người Thái vào đời sống hàng ngày của nhân dân. Cụ thể UBND các huyện cần tăng thời lượng về các buổi phát thanh bằng tiếng Thái, thực hiện các hoạt động truyền thông ở những nơi công cộng bằng song ngữ (tiếng Thái và tiếng Việt). Bên cạnh đó UBND tỉnh Thanh Hóa, UBND các huyện cần đầu tư thêm để đẩy mạnh việc dùng tiếng Thái trên các sách phổ biến kiến thức về kinh doanh, phòng bệnh và bảo vệ môi trường, sáng tác văn hóa dân gian...

Thứ ba: Trong thời gian qua, UBND tỉnh và các đơn vị có liên quan đã có nhiều đề tài về bảo tồn tiếng nói, chữ viết của người Thái. Tuy nhiên, trong thời gian tới cần xây dựng cơ chế, chính sách thu hút những người am hiểu về tiếng nói, chữ viết để họ truyền dạy lại cho các thế hệ trẻ nhiều hơn nữa. Đồng thời UBND tỉnh phải chỉ đạo xây dựng các bài giảng Elearning về chữ viết và tiếng nói của người Thái để đưa lên trên môi trường Internet nhằm nâng cao khả năng tiếp cận của giới trẻ. Ứng dụng công nghệ thông tin để thu thập, lưu trữ, xây dựng ngân hàng dữ liệu, phổ biến các ngôn ngữ có nguy cơ mai một.

Thứ tư: Các đơn vị liên quan tích cực các buổi tổ chức giao lưu văn hóa trong cộng đồng người Thái, công tác tuyên truyền về giá trị văn hóa của người Thái cần phải thường xuyên hơn nữa. Đẩy mạnh công tác bảo tồn, sưu tầm và khai thác phát huy giá trị dân ca các dân tộc, sử dụng chữ viết dân tộc Thái trong sáng tác. Động viên khích lệ nhân dân chủ động

tích cực tham gia vào các chương trình văn nghệ địa phương, giao lưu văn hóa, quảng bá dân ca Thái. Cùng với đó là đa dạng hóa các hình thức phổ biến, tuyên truyền về bảo tồn, giữ gìn và phát triển văn hóa dân tộc Thái, kết hợp các hình thức tuyên truyền thông qua tờ rơi, đội thông tin lưu động, các hoạt động văn hóa, thể thao, các hội thi...

Thứ năm: Tạo điều kiện cho đội ngũ công chức, viên chức thuộc ngành giáo dục huyện được tham gia các lớp đào tạo, bồi dưỡng tiếng Thái để thực hiện nhiệm vụ giảng dạy tại vùng dân tộc. Khuyến khích giáo viên người dân tộc thiểu số tự bồi dưỡng, học tập tiếng dân tộc của mình.

5. Thảo luận

Với những nội dung đã được tổng hợp, phân tích và nghiên cứu ở trên, chúng tôi nhận thấy việc bảo tồn và giữ gìn bản sắc văn hóa của cộng đồng dân tộc Thái ở Thanh Hóa nói riêng và ở Việt Nam nói chung đang đặt ra nhiều vấn đề cần được giải quyết.

Chúng ta biết rằng tỉnh Thanh Hóa đã có QĐ số 199/QĐ-UBND ban hành “Bộ chữ Thái cổ Thanh Hóa” do nhóm Hà Văn Thương đề xuất. Theo đó, rõ ràng về mặt hành chính, bộ chữ này được xem như là bộ chữ Thái chính thức trong cộng đồng người Thái ở Thanh Hóa. Tuy nhiên, ở góc nhìn quản lý văn hóa trong bảo tồn và giữ gìn bản sắc văn hóa của cộng đồng dân tộc Thái ở Thanh Hóa, chúng ta thấy vấn đề không hoàn toàn đơn giản như vậy. Theo suy nghĩ của chúng tôi, phải được quan tâm và xử lý hợp lý khi chúng ta thực hiện mục đích nghiên cứu tiếng nói và chữ viết của người Thái để bảo tồn và giữ gìn bản sắc văn hóa của cộng đồng dân tộc Thái ở Thanh Hóa.

Đồng thời với vấn đề chữ viết, sẽ có một câu hỏi chung về thái độ ngôn ngữ của cư dân đối với tiếng Thái ở địa phương. Theo đó, việc triển khai giáo dục tiếng Thái cho người Thái đương nhiên một phần quan trọng phụ thuộc vào ý thức học tập của cộng đồng người Thái thể hiện qua thái độ ngôn ngữ đối với việc học tiếng mẹ đẻ. Thế nhưng cho đến nay, như đã được trình bày ở phần tổng quan, những nghiên cứu đã công bố về địa hạt này ở Thanh Hóa vẫn chưa có được câu trả lời đầy đủ. Cho nên, việc nghiên cứu tiếng nói và chữ viết của người Thái để bảo tồn và giữ gìn bản sắc văn hóa của cộng đồng dân tộc này cần phải cung cấp số liệu chứng minh ý thức của cộng đồng về nội dung này. Như vậy, đây chính là nội dung phải có câu trả lời trong những nghiên cứu tiếp theo để xử lý vấn đề từ góc nhìn quản lý văn hóa.

6. Kết luận

Việc nghiên cứu tiếng nói và chữ viết của người Thái để bảo tồn và giữ gìn bản sắc văn hóa của cộng đồng dân tộc Thái ở Thanh Hóa không chỉ là cần thiết đối với Thanh Hóa mà cần thiết cho cả cộng đồng người Thái ở Việt Nam. Rõ ràng, việc bảo tồn và giữ gìn bản sắc văn hóa của cộng đồng dân tộc Thái ở Thanh Hóa chỉ có được kết quả *bền vững* (sustainable) khi chúng ta giải quyết được các vấn đề nêu trên.

Trong thời gian vừa qua, UBND tỉnh Thanh Hóa và đơn vị có liên quan đã có nhiều hoạt động để bảo vệ, giữ gìn tiếng nói và chữ viết của người Thái tại Thanh Hóa. Tuy nhiên công tác này còn khó khăn do nhiều yếu tố, nhất là áp lực từ sự lan tỏa mạnh mẽ của văn hóa đồng hóa và sự đổi mới công nghệ. Thách thức chủ yếu xuất phát từ sự suy giảm sử dụng

tiếng nói và chữ viết truyền thống trong cộng đồng, khi người trẻ chú trọng hơn vào tiếng Việt và các hình thức giao tiếp hiện đại. Điều này, không chỉ ảnh hưởng đến khả năng truyền đạt giá trị văn hóa, mà còn đặt ra câu hỏi về sự tồn tại của ngôn ngữ Thái trong thế hệ tương lai.

Vi vậy các giải pháp cần thiết phải được thực hiện một cách toàn diện như: tăng cường giáo dục và tạo ra môi trường học tập tích cực về ngôn ngữ và văn hóa Thái, cần có sự hỗ trợ và tạo điều kiện thuận lợi để các hoạt động văn hóa truyền thống được duy trì và phát triển...

Tài liệu tham khảo

[1]. Ban chỉ đạo tổng điều tra dân số và nhà ở Trung ương (Ban chỉ đạo...) 2019, *Kết quả tổng điều tra dân số và nhà ở...*, NXB Thống kê 12/2019.

[2]. Ban Dân tộc Thanh Hóa, *Các dân tộc thiểu số tỉnh Thanh Hóa*, địa chỉ nguồn: <https://bdt.thanhhoa.gov.vn/>

[3]. Lò Mai Cương (2017), *Giữ gìn, bảo tồn và phát triển chữ viết dân tộc Thái Việt Nam trong thời kỳ hội nhập*, Kỷ yếu “Hội nghị Quốc gia về Thái học Việt Nam lần thứ VIII”, Nghệ An 25/6/2017, NXB Thế giới, tr. 187 - 194.

[4]. Trần Trí Dõi (1997), *Giới thiệu về chữ Thái Lai Pao của người Thái Tương Dương (Nghệ An)*, Tạp chí Văn hoá Nghệ thuật, n°7/1997, tr 90 - 93; in lại trong “Văn hoá và lịch sử người Thái ở Việt Nam”, NXB Văn hoá Dân tộc Hà Nội, 1998, tr 124 - 131; Tạp chí Khoa học xã hội và Nhân văn - số Đông Dương học, Đại học Burpha Thái Lan tr. 124 - 131 (bằng tiếng Thái).

[5]. Trần Trí Dõi (2002), *Văn hóa truyền thống với việc dạy và học chữ dân tộc ở Việt Nam: Trường hợp dân tộc Thái*, In trong “Văn hóa và lịch sử các dân tộc trong nhóm ngôn ngữ Thái Việt Nam”, NXB Văn hoá Thông tin, Hà Nội 2002, tr. 838 - 841.

[6]. Trần Trí Dõi (2008), *Sơ bộ nhận xét về tình hình phân bố chữ cổ truyền thống của một vài ngôn ngữ Thái - Kadai ở Việt Nam*, Hội thảo quốc tế “The First International Symposium on Kam – Tai languages”, Hội thảo quốc tế lần thứ nhất về các ngôn ngữ Kam - Tai (Guangxi University for Minorities), Nam Ninh Trung Quốc ngày 18-19/12/2008. In trong “Địa danh và những vấn đề lịch sử - văn hóa của các dân tộc nhóm ngôn ngữ Tày - Thái Việt Nam”, NXB Thế giới, Hà Nội 2009, tr. 271 - 284.

[7]. Trần Trí Dõi (2015), Bài viết “Về từ Thái và vị trí của người Thái trong lịch sử Việt Nam” của Liam Kelly, In trong “Cộng đồng Thái - Kadai Việt Nam những vấn đề phát triển bền vững”, Kỷ yếu Hội nghị quốc gia Thái học Việt Nam lần thứ VII Lai Châu 2015, NXB Thế giới, Hà Nội, tr. 59 - 65.

[8]. Trần Trí Dõi (2017), *Tiếp tục thảo luận về bài viết “Những từ Thái và vị trí của người Thái trong lịch sử Việt Nam” của L.Kelley*. Ngôn ngữ, số 3 (334)/2017, tr. 3 - 14.

[9]. Phan Lương Hùng (2015), *Vị thế, chức năng tiếng Thái và các biện pháp bảo tồn và phát triển tiếng nói, chữ viết Thái ở Sơn La*, Kỷ yếu hội nghị quốc gia Thái học Việt Nam lần thứ VII ngày 30/3/2015, Lai Châu, NXB Thế Giới.

[10]. Vương Toàn, Phạm Văn Lợi (2023), *Ngôn ngữ các dân tộc Thái - Kadai ở Việt Nam*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY TIẾNG NÓI, CHỮ VIẾT CỦA DÂN TỘC THÁI Ở THANH HÓA

Lê Thanh Hà^a

Vũ Thị Dung^b

^aTrường Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa

Email: lethanhha@dvttdt.edu.vn

^bTrường Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa

Email: vuthidung@dvttdt.edu.vn

Ngày nhận bài: 29/12/2023

Ngày phản biện: 03/01/2024

Ngày tác giả sửa: 10/01/2024

Ngày duyệt đăng: 26/01/2024

Ngày phát hành: 31/01/2024

Ở Thanh Hóa, dân tộc Thái chiếm vị trí thứ hai về số lượng dân tộc trong số các dân tộc thiểu số sinh sống trong khu vực. Đồng thời, người Thái cũng là một cộng đồng có nguồn lực văn hóa vô cùng đa dạng và phong phú, trong đó có tiếng nói và chữ viết.

Mặc dù, tiếng nói và chữ viết chỉ là một phần trong bức tranh văn hóa của dân tộc Thái. Tuy nhiên, tiếng nói và chữ viết đóng một vai trò quan trọng trong cuộc sống của người dân, nó là nền tảng để thúc đẩy việc giữ gìn và phát huy giá trị văn hoá của người Thái. Trong bài viết này, tác giả đi vào tìm hiểu các vấn đề hiện tại trong việc bảo tồn và phát huy tiếng nói, chữ viết của dân tộc Thái từ đó đề xuất các giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy những giá trị văn hoá này.

Từ khóa: Thanh Hóa; Dân tộc Thái; Tiếng nói và chữ viết; Văn hóa dân tộc.